

Vogelatlas van Groningen

In de loop van vijf jaar (1 oktober 1978 tot 1 oktober 1983) werden in de provincie van 119 atlasblokken maandgegevens verzameld. De blokken werden twee tot drie maal per maand bezocht, waarbij een bezoek twee tot zes uur in beslag nam. Dit betekent dat in de provincie Groningen meer dan 50.000 uren in het veld zijn doorgebracht, waarbij een miljoen gegevens werden verzameld. Het veldwerk voor deze atlas heeft grotendeels plaatsgevonden in de jaren 1980 tot 1985. Aan de atlas werd ongeveer zes jaar gewerkt en het is allerminst een vervanging van het in 1983 verschenen boek 'Vogels van Groningen'. Dat is een fraaie uitgave bedoeld voor een breed publiek. De doelstelling en opzet van deze atlas zijn anders gericht. Het is minder een uitgave voor een breed publiek en meer een boek voor studieuze vogelaars en natuurbeschermers. Strakker en meer getalsmatig wordt het wel en wee van de Groninger vogels binnen een scherp begrensde tijdvak beschreven. De informatie is geordend naar atlasblokken en de uitwerking stoeft op een nauw omschreven werkwijze. De atlas moet worden gezien als een zakelijke inbreng van de Vereniging Avifauna Groningen en het Sovondistrict Groningen bij de vogel- en natuurbescherming op provinciaal niveau. In het kort wordt de provincie beschreven, waarbij het accent ligt op voor vogels belangrijke kenmerken. Vervolgens wordt de werkwijze behandeld. Het grootste deel van de atlas bestaat uit de soortbeschrijvingen. Van elke soort worden op een overzichtelijke en compacte wijze weergegeven de status, de verspreiding in een aantal maandkaarten, het jaarverloop in de provincie en waar relevant in delen (bijvoorbeeld de noordkust) daarvan en bij de broedvogels een aantalsopgave met foutengrenzen van het gemiddeld aantal broedparen per jaar voor het onderzochte tijdvak. De beschrijvingen zelf zijn beknopt en in feite niet meer dan een toelichting op de voor elke soort gepresenteerde kaartjes en grafieken. De atlas wordt besloten met enkele meer algemene hoofdstukken over de landelijke en internationale betekenis van Groningen, de aantalsveranderingen bij broedvogels vanaf het midden van de vorige eeuw en aan de hand van die informatie over betekenis en bedreiging wordt een 'Rode Lijst' van kenmerkende en bedreigde broedvogelsoorten in de provincie Groningen gegeven.

Henk van den Brink, Jur Furda, Johan van Klinken & Kees van Scharenburg (redactie): Vogelatlas van Groningen. 227 bladzijden, 6 bijlagen, 7 zwartwitfoto's, tekeningen van Erik van Ommen en Robin D'Arcy Shillcock, vele kaartjes, tabellen, grafieken (1992). Uitg. Vereniging Avifauna Groningen, Sovondistrict Groningen & Provincie Groningen. Prijs f 20,-. Te bestellen door overmaking van f 27,50 (inclusief verzendkosten) op gironummer 2 015 418 ten name van de Penningmeester Avifauna Groningen, Groningen, onder vermelding van 'Vogelatlas Groningen'. Nadere informatie bij Harm Jan Wight 050 - 567 533.

Dagroofvogels van Europa

De auteur van dit boek, Willy Suetens, een Belgische bankier in ruste, is bij ingewijden al sinds jaren een ornitholoog die bezeten is van stootvogels en al sinds 1956 deze vogels fotografisch heeft vastgelegd. Daarvoor heeft hij alle delen van Europa afgereisd om de meeste soorten bij het nest te kunnen bespieden en te fotograferen. Die nestfotografie wordt thans door velen sterk veroordeeld omdat dit bij vele nesten in het verleden tot verstoring heeft geleid. Suetens fotografeerde echter al toen er nog niet van die stringente regels bestonden in ons steeds dichter bevolkt rakend Europa. Inmiddels deed hij daarbij enorm veel ervaring op en hij waarschuwt de lezer om vooral niet te onvoorzichtig met stootvogels om te gaan. Zijn fotografie had trouwens tot doel de bescherming van de stootvogel en zijn milieu. De publikatie van zijn mooiste opnamen zijn daarom ook wel gerechtvaardigd ofschoon wij de jonge vaak wat haastige generatie van vogelfotografen niet graag de nestfotografie meer zouden willen toevertrouwen. Suetens bestudeerde daarbij ook de soorten die hij fotografeerde.

Soms betrok hij om geen verstoring te veroorzaken 's nachts de schuiltent om er dan 48 uur in door te brengen en dan deze in de tweede nacht weer te verlaten. Het is voorgekomen dat hij 72 uur lang achter elkaar in zijn schuiltent doorbracht. Zodra er tekenen waren van onrust van de vogels liet hij echter zijn plannen varen en zette hij zijn plannen niet koste wat het kost door. Horsten met kleine jongen of eieren werden trouwens altijd met rust gelaten. In totaal laat hij ons zijn allermooiste opnamen van niet minder dan 38 stootvogels zien. Ofschoon hij zelf zegt dat de foto's het hoofdelement van dit boek zijn en de tekst slechts begeleiding, is dat bescheiden opgemerkt. De meest recente ecologische en ethologische gegevens zijn er in verwerkt. Ook zijn foto's van de vogels in hun biotoop opgenomen. Het gedragspatroon, de broedbiologie, de trekbewegingen, het voedsel en de bedreigingen worden voor elke soort beschreven. Heel veel aandacht is besteed aan het bijeenbrengen van de meest recente gegevens over de verspreiding en de populatiedynamiek van de Europese stootvogels. Een boek over stootvogels dat ons eigenlijk daarom in geen enkel opzicht teleurstelt. Een boek dat elke vogelliefhebber zou moeten bezitten, ware het niet dat de bijzonder luxueuze uitgave voor velen een beletsel zal zijn om het aan te schaffen. Ondanks dat is het een boekwerk geworden dat met veel zorg is samengesteld en waaruit de liefde voor de stootvogels uitstraalt. Het boek is een Nederlandstalige en een Fransstalige editie uitgegeven.

Willy Suetens: Dagroofvogels van Europa. 273 bladzijden, 186 kleurenfoto's (1991). Franstalige titel Les Rapaces d'Europe (1989). Uitg. Editions du Perron, Rue du Parc 44, B-4432 Alleux, België. Prijs f 169,50, Bfr 2690, Ffr 390.

Drentse vogels 5 (1992)

Nadat in 1982 'Vogels van Drenthe' is verscheen heeft de Stichting Werkgroep Avifauna Drenthe de laatste jaren af en toe 'Drentse Vogels' uitgegeven. In 1985 verscheen nummer 1, in 1989 een dubbelnummer 2-3 en in 1991 verscheen nummer 4. Met de uitgave van 'Drentse Vogels' beoogt de stichting een blad uit te geven waarin over de vogels van Drenthe en de directe omgeving wordt gerapporteerd. Alle interessante observaties kunnen een plaats in het blad krijgen, al preferereert de redactie de resultaten van onderzoekjes.

In nummer 5 van 'Drentse Vogels' zijn artikelen opgenomen over de Nijlgans in Drenthe in 1980-1991, het verzamelen en clusteren van wespendifwaarnemingen, de 'Aschgrauwe Kiekenidief', zeslegsel bij een Havik, verwaalde Roodpootvalken en libellen in het voorjaar van 1992, de Kraanvogel in Drenthe in 1965-1990, opzienbarende kolonisatie van de Bosuil in Groningen en Drenthe, duivelsvogels (Gierzwaluw) in twee Noorddrentse kerken, habitatgebruik van Paapjes in extensief en intensief beheerde cultuurgraslanden, Driedoornmestkevers als prooi van een Klapekster en het effect van nestkastcontroles op het nestsucces van stootvogels. Bovendien worden in dit nummer zes rapporten over vogels in Drenthe besproken.

Drentse Vogels 5, 1992. 75 bladzijden, 20 figuren, 4 tabellen, 5 zwartwitfoto's (1992). Uitg. Stichting Werkgroep Avifauna Drenthe, postbus 431, 9400 AK Assen, secretaris Edward Soldaat, Margrietstraat 5, 9491 BE Zeijen, 05929 - 1505. Redactie-adres Rob G. Bijlsma, Doldersummerweg 1, 7983 LD Wapse, 05211 - 1523, de redactie bestaat verder uit Jan Grotenhuis, Michel Kleemann, Willem van Manen en Peter Venema. Prijs f 11,70 (inclusief verzendkosten) overgemaakt op postgiro 3 870 292 ten name van de Penningmeester van Stichting Werkgroep Avifauna Drenthe (WAD), Bronlanden 28, 9753 KT Haren, 050 - 346 339, onder vermelding van 'Drentse Vogels no. 5'.

Vogels in Flevoland 1990

De Stichting Vogel- en Natuurwacht Zuid-Flevoland, secretariaat Ton Kalkman, Kromgouw 1, 1352 BA Almere, heeft een nieuw tijdschrift uitgegeven 'Vogels in Flevoland'. Het ligt in de bedoeling om naast het verenigingsorgaan de 'Grauwe Gans' dit nieuwe blad jaarlijks te laten verschijnen zodat van velen eindelijk de wens wordt vervuld dat er een periodiek is dat het vogelbestand in de, internationaal bekende, provincie Flevoland beschrijft. Het blad dat op A4-formaat verschijnt, bevat 115 bladzijden en artikelen over de bossen van Flevoland, Broedvogel Monitoring Project 1990 in Flevoland, inventarisaties van broedvogels in het Kromslootpark in 1988-1990, Kerkuilen in Flevoland in 1990, mortaliteit bij Kerkuilen in Flevoland in 1990, Flevoland als belangrijke verblijfplaats voor Grauwe Ganzen, Rietzangers in Flevoland, najaarstrek van de Braamsluiper in Flevoland, wintertellingen van stootvogels in januari 1990 in Flevoland, Vorkstaartmeeuwen, predatie van Grote Mantelmeeuwen op duikende en Meerkoeten, foerageerwijze van Pestvogels in Almere, Orpheusspotvogel broedend in Knarbos:

nieuwe broedvogel voor Nederland, Blyth's Rietzanger te Lelystad in juni 1990: nieuwe vogelsoort voor Nederland, schaarse en zeldzame vogels in 1990 in Flevoland en enkele soorten nader bekeken uit het waarnemingsarchief.

Het nummer bevat talloze pentekeningen, zwartwitfoto's, grafieken en tabellen. Donateurs van de stichting ontvangen het blad gratis.

De prijs van nummer 1 is f 20,- (inclusief verzendkosten). Verkrijgbaar door overmaking op postgiro 4 918 483 ten name van de Penningmeester van de Stichting Vogel- en Natuurwacht 'Zuid-Flevoland', Almere, onder vermelding van 'Vogels in Flevoland 1990'. Het redactie-adres is Ruud F.J. van Beusekom, Gooise kust 21, 1274 JC Huizen N.-H., de overige redactieleden zijn André G. Duiven, Ton Eggenhuizen, Karel Mauer, Kees Oosterbeek en Vincent Wigbels.

Trekvogels van rots tot rots

Gedurende twee maanden maakten Erik van Ommen en Wilma Brinkhof de voorjaarstrek van de vogels mee. Zij reisden van Gibraltar met de trekvogels mee. Erik van Ommen schilderde onderweg zijn impressies en Wilma Brinkhof zette het reisverslag op schrift. Alleen al om de magnifieke aquarellen van vogels en landschap die Van Ommen maakte, is het een machtig plaatjesboek geworden. Maar ook de tekst over de vogels in de tien bezochte gebieden (Gibraltar, Doñana, Extremadura, Pyreneeën, Loire, Cap Gris-Nez, Het Zwin, Oostvaardersplassen, Groninger waddenkust, Helgoland) is instructief en waardevol, toegelicht met kaartjes. De Boerenzwaluwen reizen trouwens met hen mee en langs de gehele route duiken ze in het woord en vooral beeld weer op. Diegenen die bepaalde gebieden van de route hebben bezocht, vinden er een duidelijke herkenning in.

Een echt boek om te lezen, om te kijken en om er iets in na te slaan en daarom voor elk wat wils dat op een prettige en gezellige wijze is voorgeschied. Bovendien krijgt de lezer wat meer ontzag voor de lange reis die de trekvogels elk jaar opnieuw heen en terug naar de broedgebieden maken.

Erik van Ommen & Wilma Brinkhof: Trekvogels van rots tot rots. 175 bladzijden, geïllustreerd met aquarellen en kaartjes. Voorwoord van de Prins der Nederlanden (1993). Uitg. Benjamin & Partners, Groningen, Emmastraat 31-2, 9722 EW Groningen. Prijs f 69,50.

Klieuw

Vijftig jaar geleden, tijdens de Tweede Wereldoorlog, werd de bekende etholoog en Nobelprijswinnaar Niko Tinbergen (1907-1988) met een groot aantal anderen door de Duitsers geïnterneerd in het gezelaarskamp 'Beekvlief' in Sint-Michiëlsgestel. Daar was het dat hij de eerste versie van het verhaal over Klieuw, de Zilvermeeuw schreef en tekende; oorspronkelijk bedoeld als vervolghet verhaal voor zijn eigen kinderen. In de werkelijk toegestane brief naar huis stuurde hij steeds een bloknootvel mee met een aflevering van 'Klieuw'.

Na de oorlog werd 'Klieuw' als kinderboek uitgegeven. Het boekje werd een succes en beleefde drie herdrukken. Ook verscheen er in 1949 een Engelstalige versie 'Kleew' bij de Oxford University Press. In 1991 kwam er bij de Amerikaanse

uitgeverij Lyons & Burford een herdruk van 'Kleew' uit. Dit jaar, vijftig jaar na het ontstaan van 'Klieuw', hebben de zonen Jaap en Philippe van Niko Tinbergen samen met de uitgever L.J.C. Boucher het initiatief genomen voor een vierde herdruk van de Nederlandse uitgave. In het boek is een kopie opgenomen van één van de originele afleveringen in briefvorm en een na-woord van Jaap Tinbergen, bedoeld voor de kinderen die het boek zullen gaan lezen (leeftijd vier tot negen jaar). Dit sfeervolle boekje met de vele fijne zwarte pentekeningen zal ook door ouderen met genoegen worden gelezen.

Niko Tinbergen: Klieuw. 56 bladzijden (1992). Uitg. Philippe Boucher, Haasakkers 3, 9475 PJ Midlaren, 05905 - 92 837. Prijs f 17,90.

Broedvogels van het Noordlaarderbos

In het begin van 1991 besloot de Jeugdvogelwerk-groep Zuidlaren (JVWG) het Noordlaarderbos op broedvogels te inventariseren. Dit bosgebied is gelegen op de provinciegrens van Groningen en Drenthe. In 1983 werd dit bos door Boulan, Magnin, Nauta en anderen geïnventariseerd. In 1991 werden 45 soorten als broedvogel genoteerd. Hieronder bevonden zich onder meer Appelvink (3), Boomkruiper (23), Gekraagde Roodstaart (11), Goudhaantje (23 tegen 42 in 1983), Grote Bonte Specht (2), Kleine Bonte Specht (1), Kruisbek (3 tegen 1 & 2 in 1983), Ransuil (6), Vink (61 tegen 32 in 1983), Zanglijster (15 tegen 31 in 1983), Wielewaal (1), Zwarte Mees (22), Zwarte Specht (1 tegen 2 & 3 in 1983). In een samengesteld rapport worden alle soorten afzonderlijk behandeld en op een kaart aangegeven.

Patrick Martens & Harold Steendam: Broedvogels van het Noordlaarderbos. 25 bladzijden, bijlage: 45 kaartjes, pentekeningen D. Schaap (1992). Uitg. Jeugdvogelwerk-groep Zuidlaren, postbus 205, 9470 AE Zuidlaren. Verkrijgbaar door overmaking van f 7,50 (kostprijs, inclusief verzendkosten) op bankrekeningnummer 906 440 327 (giro van de bank 802 395) ten name van de Jeugdvogelwerk-groep Zuidlaren, Zuidlaren, onder vermelding van 'Noordlaarderbos'. Voor nadere informatie Patrick Martens 05700 - 27 064 (werkdagen), 05905 - 94 624 (weekends) of Harold Steendam 05905 - 94 900.

Voorstellen van effect van snelverkeer op broedvogelpopulaties

Deze publikatie geeft een methode voor het voorspellen van het effect van snelwegen met verkeer op broedvogels ten behoeve van het opstellen van een milieu-effectrapport (MER). De methode kan tevens worden gebruikt om na te gaan welke oppervlakte broedvogelbiotoop (bijvoorbeeld bos, moeras of weidegebied) gecompenseerd zou dienen te worden als wegaanleg of reconstructie onvermijdelijk is. Deze voorspellingsmethode is het eindresultaat van een zevenjarig onderzoek naar de effecten van snelverkeer op broedvogels van bossen en weidegebieden in Nederland. Het onderzoek is uitgevoerd door het DLO-Instituut voor Bos- en Natuuronderzoek (voorheen Rijksinstituut voor Natuurbeheer). De voorspellingsmethode is in samenwerking met de Dienst Weg- en Waterbouw-kunde van Rijkswaterstaat ontwikkeld.

Genoemd onderzoek is door laatstgenoemde dienst in gang gezet, omdat reeds bekend was dat bos- en weidevogels sterk negatief worden beïnvloed door wegen met verkeer, maar er was nog geen goede methode beschikbaar om deze negatieve effecten te voorspellen. Dit zou inhouden dat bij het opstellen van een milieu-effectrapport het aspect (broed)vogels onvoldoende in de beoordeling zou kunnen worden betrokken. Aangezien vogels in de (inter)nationale natuurbescherming en ontwikkeling een belangrijke faunagroep vormen en omdat zij vanwege hun gevoeligheid voor wegen met verkeer als indicator voor de toestand van het milieu kunnen worden gebruikt, was dit een kennisleemte, die ingevuld diende te worden.

Nu zijn er nog andere zaken waarbij wegen effect kunnen uitoefenen op broedvogelpopulaties zoals de windrichting waar het storende geluid gewoonlijk vandaan komt, van mate van ruis die het verkeer op bepaalde wegen teweegbrengt en niet in het minst de slachtoffers van het verkeer en de mate van aantrekkelijkheid die sommige wegen op bepaalde vogelsoorten uitoefenen. Maar er wordt dan ook benadrukt dat de methode maar één aspect behandelt van de relatie tussen wegen en vogels: het effect van de verstoring door snelverkeer op de dichtheid van broedvogels. Aan andere aspecten zoals ook het verlies van biotoop bij de aanleg van een weg, moet dus afzonderlijk aandacht worden besteed.

M.J.S.M. Reijnen, G. Veenbaas & R.P.B. Foppen: Het voorspellen van het effect van snelverkeer op broedvogelpopulaties. 92 bladzijden, vele figuren, tabellen (1992). Uitg. Dienst Weg- en Waterbouw-kunde van Rijkswaterstaat en DLO-Instituut voor Bos- en Natuuronderzoek. Prijs f 25,-. Te bestellen onder vermelding van nummer P-DWW-92 bij de Dienst Weg- en Waterbouw-kunde van Rijkswaterstaat, Van der Burghweg 1, postbus 5044, 2600 GA Delft, 015 - 699 408.

De wilde tuin

Velen denken bij de term 'wilde tuin' aan een on-aangenaam lapje grond waar niet doorheen te lopen valt zonder dat metershoge Brandnetels en doornige Braamstruiken de weg versperren. Een wilde tuin kan een boeiende plante- en dierenwereld herbergen. Het kan een refugium zijn voor tal van diersoorten die elders al zijn verdwenen. Zolang u er de buren niet tot last mee bent, kan zo'n wilde tuin al op een gebiedje van een halve hectare met veel succes worden 'beheerd'. Dit boek beschrijft hoe wij een wilde tuin kunnen ontwerpen en hoe de natuur weer een kans kan worden gegeven. Een boek naar ons hart waarin wordt uitgeroepen 'laat uw tuin leven'. Hoofdstuk 2 vraagt 'een gazon of een grasveld?' Hierin komen ook uitgebreid een romantisch weiland, een wilde border, de onmisbare haag, de boshoek begint al met één boom, de boomgaard, de klim- en leistruiken, water in de wilde tuin en de moesen kruidentuin. Aantrekkelijke lijsten met soorten planten, heesters, bomen zetten de lezer op het spoor wat er zoal nuttig is om aan te planten ten behoeve van plant en dier. In het boek komen de vogels herhaaldelijk ter sprake en het is ook daarom dat het boek ten zeerste wordt aanbevolen voor vogelliefhebbers die een wilde tuin heb-

ben of deze willen aanleggen. Het boek is de prijs volledig waard. Deel 3 geeft concrete tuinontwerpen waarbij vijf voorbeelden van wilde tuinen worden gegeven. Vogelliefhebbers die verder kijken dan alleen maar naar vogels en zich interesseren voor wilde planten, struiken en bomen voor een in meer of mindere mate wilde tuin, vinden in dit boek erg veel van hun gading.

Johan Wullaert, Georges Charlier & Marc Sloomackers: *De Wilde Tuin*. 167 bladzijden, vele kleurenfoto's, tekeningen (1992). Uitg. Schuyt & Co., postbus 563, 2003 GL Haarlem, 023 - 325 440. Prijs f 125,-, Bfr. 1875.

Proceedings van het symposium 'Our Migratory Waterfowl To-morrow'

Opvallend snel nadat het bovenvermeld symposium op 23 en 24 september 1992 te Amsterdam had plaatsgevonden, verschenen de proceedings (120 bladzijden) van de 21 voordrachten die door de aanwezigen werden gehouden. De teksten zijn alle Frans- of Engelstalig en ook voor onze niet-jagende vogelliefhebbers van belang om er kennis van te nemen.

Ook de Nederlanders professor dr. R.H. Drent (Principles of populations dynamics as applied to geese) en dr. G.C. Boere (The western palaeartic waterfowl agreement, progress and prospects) hielden op dit symposium voordrachten, evenals de Belgische dr. Janine van Vessem (Waterfowl populations in the western paleartic: status, trends and conservation priorities). Interessant is ook kennis te nemen van de tekst over 'Hunters' statement': Wise use of waterfowl in the western palaeartic.

Het symposium werd georganiseerd door de Nederlandse delegatie van de International Council for Game and Wildlife Conservation (CIC/Conseil International de la Chasse et de la Conservation du Gibier (CIC).

Nadere informatie verkrijgbaar bij Migratory Waterfowl Foundation (Fondation Oiseaux d'eau Migrateurs), per adres Koninklijke Nederlandse Jagers Vereniging, postbus 1165, 3800 BD Amersfoort, 033 - 619 841.

Bomen & Vogels

De Bomenstichting heeft deel 20 van de folder-serie Bomen & ... uitgebracht. Bomen & Vogels. Een flink aantal vogelsoorten is namelijk geheel of gedeeltelijk afhankelijk van bomen. Bomen geven schaduw, beschutting, bescherming en voedsel.

Omdat nogal wat vogelsoorten geen concurrent van elkaar zijn, kunnen in een volwassen boom verschillende vogels foerageren. Sommige vogels eten de vruchten en zaden van bomen zoals eikels en beukenoten. Andere eten de talrijke insecten die in bomen leven. Zelfs stootvogels komen op bomen af vanwege muizen die daar hun voedsel zoeken.

Veel vogels wonen in bomen. Ze bouwen hun nesten tussen takken of in hollen. Zelfs dode bomen worden als woning gebruikt. Het hout is namelijk zachter en daardoor gemakkelijker bewerkbaar. Ook worden veel bomen gebruikt als rust- en slaappleaats voor trekvogels. Soms brengen duizenden vogels tegelijk een gedeelte van de dag in een boom door. Dit is vaak een lust voor het oog. Helaas zijn er dan nog altijd men-

sen die klagen vanwege overlast die vogels zouden veroorzaken.

Vogels zorgen voor de voortplanting van vruchtdragende bomen. Zij eten de zaden die in het korte darmkanaal intact blijven. Via de uitwerpselen worden deze zaden als het ware geplant. Door vogels aangelegde wintervoorraden worden vaak maar gedeeltelijk geconsumeerd. Hierdoor krijgen vruchten en zaden de kans om te kiemen. Vogels houden ook het insectenbestand in bomen in bedwang. Zo worden insectenplagen voorkomen.

In de folder staan een aantal tips voor het planten van bomen met het doel zo veel mogelijk vogels aan te trekken.

U kunt de folder Bomen & Vogels toegestuurd krijgen door f 2,50 over te maken op giro 2 108 755 ten name van de Bomenstichting in Utrecht, onder vermelding van 'Bomen & Vogels'. Voor grotere bestellingen gelden kortingen. U kunt dan beter even bellen met de Bomenstichting: telefoon 030 - 340 778. Donateurs van de Bomenstichting ontvangen de folder gratis.

Hoe blijf ik gezond in de tropen?

Kortgeleden beleefde het boekje met bovenstaande titel de vijftiende druk. Het verschaft de lezer tal van tips die problemen eventueel kunnen voorkomen. In kort bestek en op een handzaam zakformaat wordt de gebruiker van de gids gewijst gemaakt in het doolhof van voorbereiding, ziekten, vaccinaties, de te gebruiken medicijnen en eventuele problemen bij de terugkeer. Ook bevat het een apart hoofdstuk over AIDS en de meest recente gegevens over malaria en cholera komen aan bod. De Europese tropenganger is enerzijds sterk in het voordeel (betere medicijnen) in vergelijking met de lokale bevolking, maar anderzijds vrij kwetsbaar vanwege het ontbreken van immuniteit tegen allerlei ziekten. Het boekje werd ooit geschreven door S.P. Smits en werd voor de nieuwe druk bewerkt door Piet Kager van de eenheid Tropische Geneeskunde en Infectieziekten van het Academisch Medisch Centrum te Amsterdam.

Het boekje kost f 7,50 en is in de boekhandel verkrijgbaar of bij de uitgeverij van het Koninklijk Instituut voor de Tropen (KIT), 020 - 5 688 272.

Grote Europa-Atlas

De atlas van het nieuwe Europa heeft tal van voordelen. Gedetailleerde en toegankelijke informatie over de landen rondom ons wordt steeds belangrijker. De grenzen binnen de EG vervagen, nieuwe landen zoeken aansluiting. Ook vogelmensen zoeken het steeds verder. De atlas kent meer dan honderd kleuren en tekens, waar andere vaak niet verder komen dan vijftig. U vindt plaatsen, wegen en objecten die u in andere atlanten vergeefs zoekt. Daaronder bevinden zich allerlei natuurreservaten, bungalowparken, motels, hotels, jeugdherbergen, kampeerterranen, benzinstations en vele toeristische bezienswaardigheden. In het 168 bladzijden tellend register staan 108.500 namen, overzichtskaarten, satellietbeelden bij alle twaalf secties, een grotere schaal en meer details dan in elke andere atlas van Europa. De kaarten van de nieuwe

Russische staten (GOS) geven geen hoogten en minder wegen aan. Toen ik naar het Italiaanse eilandje Capraia zocht, kon ik dat niet in de index en niet op de kaart vinden. Malta, Cyprus en Spitsbergen die ook tot Europa behoren, zal men in deze atlas ook tevergeefs zoeken.

Grote Europa Atlas. 280 bladzijden en kaarten, 168 bladzijden register, auteur WN/Topografische Dienst (1992). Uitg. Wolters-Noordhoff Atlasproducties, postbus 58, 9700 MB Groningen, 050 - 226 522. Prijs f 124,90.

Poolse kaarten van de Biebrza voor vogelliefhebbers

In Noordoost-Polen ligt één van het laatste onge-repte moerasgebied van Europa. Het zijn de uiterwaarden van de onbedijkte rivier de Biebrza, een ongeveer 9000 ha groot moerasgebied. Door zijn uitgestrektheid en variatie in begroeiing, van open water met krabbescheervelden tot elzen- en berkenbroekbossen, komen er nog zeer veel diersoorten voor die elders in West-Europa allang zijn verdwenen of zeldzaam zijn geworden. Zo komen er nog Wolven, Elanden, Bevers en Otters voor. Maar liefst zeventien muissoorten zijn in het gebied vastgesteld. Er broeden zes arendsoorten waaronder de Zearend, Slangenarend en Steenarend. De Zwarte Stern, Witvleugelstern, Witwangstern en Poelsnip komen er tot broeden. In de Biebrza broedt het grootste deel van de Europese waterrietzangerpopulatie. In de natuurlijke broekbossen kan men allerlei zeldzame bosvogels aantreffen zoals Witrugspecht, Grijskopspecht en Middelste Bonte Specht.

De plantegroei is ook zeer gevarieerd. Grote delen van het gebied bestaan uit trilvenen met soorten als Stijf Struisriet, Paardehaarzegge, Slank Wollegras, diverse orchissoorten en Melkvioltje.

Het is een uniek gebied dat de laatste jaren steeds vaker door westerse natuurliefhebbers wordt bezocht. Vandaar dat de Noordpoolse Bond voor Vogelbescherming (PTOP) onlangs een set kaarten van de Biebrza heeft uitgebracht.

De kaart bestaat uit twee deelkaarten (midden- en zuidbekken) op een schaal van 1:50.000. De legenda komt praktisch overeen met die van een Nederlandse stafkaart. Kleine landwegen en hoogtelijnen staan ook op de kaart, zelfs de vaknummers van de produktiebossen worden aangegeven. Als extra staat de gemiddelde inundatielijn aangegeven.

Achter op de kaart staat een beknopte beschrijving van de vegetatie. De plantegroei van open water tot broekbos wordt beschreven, waarbij enkele kenmerkende soorten worden genoemd. De kaart is speciaal gemaakt voor vogelliefhebbers. Zo is er een korte beschrijving van de avifauna en worden van 38 karakteristieke en zeldzame soorten, de broedvogelaantallen genoemd en de broedbiotoop beschreven. Op de kaart zijn de biotopen van deze vogelsoorten aangegeven met speciale symbolen. De tekst is in de Poolse, Duitse en Engelse taal.

De PTOOP hoopt door de verkoop van deze kaar-

ten geld te verzamelen voor activiteiten in Noordoost-Polen. Deze activiteiten zijn: voorlichting, acties voor bescherming van bedreigde gebieden en inventarisaties. Ook heeft de PTOOP als enige particuliere natuurbeschermingsorganisatie in Polen, grond aangekocht in diverse waardevolle gebieden, waaronder de Biebrza, als eerste aanzet voor het instellen van reservaten.

■ De kaarten zijn verkrijgbaar door overmaking van f 17,- (inclusief verzendkosten) op gironummer 1 972 032 ten name van J. Bredenbeek, Ridderstraat 16, 8061 GJ Hasselt.

Bodemverontreiniging in natuurgebieden van grote stad

In Dortmund is een onderzoek verricht naar de belasting van de bodem in twintig min of meer beschermde natuurgebieden van Groot Dortmund. Nu wij ons steeds meer zorgen maken over het biologisch beschikbaar komen van stoffen uit het milieu en er tevens meer aandacht komt voor de natuur in de stad, is dit rapport interessant. Het blijkt dat in de gebieden de bodem voor 38 procent is belast met een boven de normen liggend niveau van benzo(a)pyreen. Het is kankerverwekkend polycyclische koolstofverbinding. Ook het aandeel lood en zink is in de bodems hoog, terwijl cadmium en arceen eveneens aanwezig waren. Alles bijeen nam men voorheen aan dat de gebieden alleen werden verstoord door de doorsnijding van wegen met in totaal 10,2 ha wegdek. Nu blijkt dat, inclusief het kwaliteitsverlies van geschikte biotoop, het eigenlijk gaat om een oppervlakte van 39,1 ha. Er wordt dan ook aanbevolen om een aantal wegen voor het verkeer te sluiten. Wellicht is soortgelijk onderzoek in Nederland eveneens gewenst.

Pierre Maréchal.

Detlef Münch: Naturschutzgebiete in der Grosstadt und ihre Bodenbelastung. 107 bladzijden met figuren en tabellen. Uitgave: Gesellschaft für Direkt-Marketing M+N GmbH, Hansastrasse 87, 4750 Unna, (02303-23 659). Prijs DM, 36.15 (inclusief verzendkosten).

De Knobbelzwaan in Nederland

Om Knobbelzwanen te verjagen, worden ze nog wel eens geschoten. Ook worden hun nesten verstoord om de aanwas te kunnen beperken. De meningen zijn verdeeld en sommigen vinden deze methoden onevenredig zwaar en inefficiënt. In een onderzoek zijn een aantal methoden onderzocht die het schieten en verstoren zouden kunnen vervangen en in ons land zijn toe te passen. Bovendien is het beleid van de provinciale overheid nader bekeken. Deze overheid verleent de vergunning H, die toestemming verleent om Knobbelzwanen te schieten en hun nesten te verstoren. De Knobbelzwaan valt namelijk onder de lijst van de beschermde vogels in ons land. De provincies hanteren lang niet altijd overeenkomstige voorwaarden bij de afgifte van zo'n vergunning, waarbij vaak te weinig rekening wordt gehouden met de voorwaarden die in de Jachtwet worden vermeld, en het feit dat de Knobbelzwaan in principe onder de beschermde vogels valt.

In een rapport zijn de verzamelde gegevens bijeengebracht en de conclusie luidt dat bij een

goede samenwerking van de verschillende partijen een combinatie van een aantal methoden, die nader in het rapport zijn beschreven, het meest effect zal hebben: de effectiviteit kan in een proefveld worden onderzocht. Tevens dat bij een uniform beleid binnen de provincies een meer gestructureerde aanpak van het probleem mogelijk is.

Samengevat wordt aanbevolen: een regionale aanpak, indien mogelijk afgestemd op een ganzenbeheersysteem, duidelijkheid en voorlichting en een goede gegevensuitwisseling tussen de provincies, het tolereren van een broedpaar op het land van de grondgebruiker, het in een vroeg stadium verjagen naar rustgebieden in een natuurgebied of een deegzone op het land van de grondgebruiker en het in de verschillende provincies hanteren van de zelfde standaardvoorwaarden.

De Wetenschapswinkel van de Universiteit van Amsterdam heeft in opdracht van de Stichting Knobbelzwanenplatform, waarin sedert de oprichting ook de Stichting Het Vogeljaar is vertegenwoordigd, onderzoek gedaan naar de problematiek van het schieten van Knobbelzwanen in Nederland. Jammer dat in het rapport het woord 'afschot' wordt gebruikt, een specifieke jagersterm die suggereert het 'afmaken' van een diersoort waarvan er overbodig zouden zijn. Een interessant rapport dat goed als basis kan dienen voor humane beperking van de Knobbelzwanen in ons land.

N.E. Cohen: De Knobbelzwaan in Nederland: schade en afschot. 51 bladzijden, 20 tabellen (1992). Prijs f 10,-. Het rapport kan telefonisch worden besteld bij de Wetenschapswinkel, Herengracht 256, 1016 BV Amsterdam, 020 - 5 254 777. Prijs f 12,70 (inclusief verzendkosten).

Zeeschildpadden in de Middellandse Zee

In de serie Ecologie & Toerisme is een boek verschenen over zeeschildpadden en toeristen. Het conflict toerist-schildpad staat in dit boek centraal. In zekere zin zijn de werkwijze en de aanpak van dit hoogst interessante boek een goed voorbeeld voor hoe wij in het Middellandse-zeegebied ook het probleem van de vogels en toeristen voor een groot deel zouden kunnen aanpakken. Het boek zou mijns inziens zelfs moeten worden vertaald in de Engelse, Franse en Duitse taal zodat de aanpak een grotere bekendheid kan krijgen. Toeristen hebben de grootste verspreiding. De zeeschildpadden hebben nog maar een paar kilometer strand tot hun beschikking. Op de overige plaatsen hebben ze de concurrentie met het massatoerisme niet kunnen weerstaan. Bioloog Roel Cosijn heeft zich het lot van de zeeschildpadden aangetrokken. Hij inventariseerde alle Europese en Turkse stranden waar nog zeeschildpadden aan land komen, verzamelde telgegevens, inventariseerde de bedreigingen. Hij keek naar de betrokkenheid van het reiswezen en de vervoersmaatschappijen bij de schildpaddenproblematiek. Hij zocht naar oplossingen en gaandeweg werd hij een biologische detective, die het conflict toerist-schildpad onttrafde. Over zijn naspeuringen schreef hij dit

boek. Mens en zeeschildpad kunnen vreedzaam samenleven, maar dan moet er snel een heleboel gebeuren. En sommige dingen moeten juist ook niet gebeuren...

Een boek dat ik een zo wijd mogelijke verspreiding toewens, ook onder toeristen, reisbureaus en ondernemingen, biologen en niet in de laatste plaats vogelliefhebbers die als een soort vooruitgeschoven post met de besproken problemen te maken kunnen krijgen.

Roel Cosijn: Zeeschildpadden in de Middellandse Zee. Serie Ecologie & Toerisme nummer 1, 137 bladzijden, foto's van de auteur, tekeningen van Bert Dekker (1993). Uitg. Stichting Recreatie Projecten, postbus 80547, 2508 GM 's-Gravenhage 070 - 3 500 111. ISBN 90 70368 20 X. Prijs f 29,50.

Handel in wilde, exotische vogels

Van 1 oktober 1991 tot 16 april 1992 is door Vogelbescherming een onderzoek gedaan naar de handel in wilde, exotische vogels. De resultaten van dit onderzoek zijn samengevat in een actie-rapport. In de afgelopen twintig jaar is in de hele wereld in meer dan 27% van alle bekende vogelsoorten gehandeld. Van de in West-Europa verhandelde soorten behoort 80% tot de zaadeten-de zangvogels, 10% tot de papegaaiachtigen. Nederland stond in 1988 op de derde plaats van de wereldranglijst van CITES-soorten importeerende landen en zevende op de lijst van exporteerende landen.

De sterfte voorafgaand aan het transport van voor de handel bestemde wilde vogels bedraagt 45 tot 62%. Tijdens het transport en de quarantaine sterft 12 tot 27% van de rest. Er wordt geschat dat voor elke vogel die de consument koopt, er drie à vier zijn gestorven tijdens het handelstraject. Vogelbescherming is tegen het houden van en handelen in uit het wild afkomstige, exotische vogelsoorten, omdat dat het voortbestaan van populaties en soorten in gevaar brengt en omdat dit moreel verwerpelijk en onnodig is. Maar men is echter niet tegen het houden van exotische vogelsoorten in volièeres of als huisdier, mits deze zijn gekweekt. Zij ziet gekweekte vogels als een belangrijk en goed alternatief voor uit het wild gevangen vogels.

Sophie M.H. Hochstenbach: De handel in wilde, exotische vogels. Een natuurbeschermingsprobleem. 49 bladzijden, 2 bijlagen, 1 tabel, 1 figuur. Actierapport nummer 7 van Vogelbescherming (1992). Uitg. Vogelbescherming Nederland, Zeist.

Boerenzwaluwen in Waterland

Het Samenwerkingsverband Waterland heeft in 1992 een inventarisatie gehouden van broedende Boerenzwaluwen op alle agrarische bedrijven in Waterland-Oost. In totaal zijn meer dan duizend bewoonde nesten geteld. Dat is, ook landelijk gezien, verrassend veel.

Naar aanleiding van de inventarisatie heeft het Samenwerkingsverband de opgedane ervaringen gebundeld en een brochure geschreven hoe veehouders het broeden van Boerenzwaluwen op hun bedrijven kunnen stimuleren. Vaak wordt beweerd dat de Boerenzwaluwen op 'moderne landbouwbedrijven' niet meer kunnen broeden. Uit het onderzoek van het Samenwerkingsver-

band blijkt dat dit een vooroordeel is. Door het nemen van simpele maatregelen is het mogelijk om de Boerenzwaluw ook in nieuwe stallen te laten broeden. Dit jaar wordt het experimenteren voortgezet met broedgelegenheid in tien nieuwe stallen. Het Samenwerkingsverband, dat in 1982 is opgericht, bestaat uit boeren en natuurbeschermers die gezamenlijk zoeken naar praktische oplossingen voor problemen tussen landbouw, milieu en natuur.

Het eerste exemplaar is op 25 februari overhandigd in de nieuwe ligboxenstal van de familie Pronk aan de veehouder W. Pronk, Overleker Gouw 2, Broek in Waterland, waar zich het grootste aantal nesten van de Boerenzwaluw bevindt. Bovendien is een demonstratie gegeven hoe de voorzieningen voor Boerenzwaluwen in de nieuwe stallen moeten worden aangebracht.

F. Visbeem & N. Jonker: Boerenzwaluwen in Waterland. Tips om het broeden op melkveebedrijven te stimuleren. 14 bladzijden. De brochure is te bestellen bij de Stichting Centrum voor Landbouw en Milieu, postbus 10015, 3505 AA Utrecht, 030 - 441 301. Prijs f 2,50 (& f 1,- verzendkosten) of af te halen bij het Recreatieschap Waterland, de Erven 2 (oude gemeentehuis), Broek in Waterland (bij afname van meer exemplaren is korting mogelijk). Nadere informatie is verkrijgbaar bij de Milieufederatie Noord-Holland (075-351 598) of bij de auteurs F. Visbeem 023 - 143 080 of N. Jonker 023 - 143 141 (maandag, dinsdag, woensdag) of 020 - 6 642 763 (privé). Alle veehouders ontvangen de brochure gratis in de bus dank zij bijdragen van de Provincie Noord-Holland en de Rabobank Waterland.

Bruun's vogelgids

Voor hen die bij het gebruik van een vogelgids de voorkeur geven aan de vogelgids van Bertil Bruun, is het belangrijk om te weten dat kortgeleden de achtste druk van deze gids is verschenen. Behoudens een nieuwe inleiding en enige aanvullende correcties is deze druk gelijk aan de zevende, herziene druk.

Bertil Bruun, Håkan Delin & Lars Svensson: Bruun's vogelgids. Meer dan 530 afbeeldingen in kleur, 465 verspreidingskaartjes, 141 lijntekeningen. Illustraties Arthur Singer en Dan Zetterström. Deze gids is eerder verschenen onder de titel Thieme's vogelgids. (1993). Uitg. Thieme, Baarn. Prijs f 49,50.

Handbook of the Birds of the World

Het eerste deel van dit prachtige handboek is door velen met grote interesse en vreugde ontvangen. Het behandelt behalve de struisvogels tot en met de eenden (waaronder ook de fuutachtigen, pijlstormvogels, stormvogels, pelikanten, reigerachtigen en dergelijke) ook zo'n veertig bladzijden inleidende tekst over vogels in het algemeen. Van elke behandelde vogelsoort wordt een verspreidingskaart gegeven, de Franse, Duitse en Spaanse naam en de tekst beschrijft de soort, de biotoop, het voedsel, de broedgegevens, de trek, de bescherming en de literatuur. Bovendien wordt voor elke familie een uitgebreid hoofdstuk met tekst en illustraties toegevoegd. In dit eerste deel worden in totaal 27 families behandeld. Op vijftig kleurenplaten zijn de soorten afgebeeld en een kleine driehonderd kleurenfoto's ondersteunen daarbij de tekst. De serie zal uit twaalf delen gaan bestaan en deze

zullen met tussenpozen van anderhalf jaar verschijnen. Nooit eerder is zo'n standaardwerk van de vogels van de gehele wereld verschenen. Een waardevol maar weliswaar ook een kostbaar bezit voor de vogelliefhebber die een uitgebreide encyclopedie over de vogelbevolking van de gehele wereld ter beschikking wil hebben. Het boek verscheen onder auspiciën van de International Council for Bird Preservation (ICBP) dat nu inmiddels BirdLife is geworden.

Josep del Hoyo, Andrew Elliott & Jordi Sargatal: Handbook of the Birds of the World. Volume 1, Ostrich to Ducks. 696 bladzijden, 50 kleurenplaten, 14 anatomische kleurenplaten, 382 kleurenfoto's, 568 verspreidingskaarten, meer dan 6000 literatuurverwijzingen (1992). Uitg. Lynx Edicions, Diagonal 477, pl. 19, 08036 Barcelona, Spanje. Prijs f 333,-.

De (baby)papegaai als gezelschapsdier

In de vogelhouderswereld groeit de belangstelling voor het zelf fokken van papegaaien. T. Tijssen-van 't Kruis behandelt in dit boekje het kweken en opvoeden van kromsnavels in de praktijk. Het aardige van het boekje is eigenlijk de eenvoud waarin de schrijfster ons wegwijs maakt in al hetgeen nodig is te weten. Daarnaast wordt de liefhebber ook op zijn verantwoordelijkheid gewezen.

Pierre Maréchal.

T. Tijssen-van 't Kruis, De (Baby)Papegaai als gezelschapsdier. Het kweken en opvoeden van kromsnavels in de praktijk. 79 bladzijden, geïllustreerd met zwartwitte kleurenfoto's, tabellen, schema's en voorzinnen van een uitvoerige adressenlijst (1992). Etiko, postbus 376, 2160 AJ Lisse. Prijs f 22,50 (zonder extra portokosten bestelbaar door overmaking van het bedrag en opgave van de titel op postgiro 1 769 666).

Het is stil in huis

Bij Etiko Uitgevers (voorheen Reaal) is een uniek boekwerk verschenen. 'Het is stil in huis' met als ondertitel 'Afscheid nemen van je huisdier'. In Nederland en België worden zeer veel huisdieren gehouden. Vaak vormen zij min of meer een deel van familie en er kunnen hechte banden ontstaan tussen mens en dier. Wanneer afscheid moet worden genomen van zo'n kameraad gaat dit dikwijls met veel emoties gepaard. Menigeen die een huisdier heeft 'af moeten geven', zal het gevoel kennen van onbestemde stilte en de behoefte aan speciale informatie. Dit stijlvol uitgevoerd en door de dierenarts Henk Lommers en de journalist Herman van Amsterdam vakkundig en heel leesbaar geschreven boek, zal daarom zeker in de behoefte voorzien.

In tien hoofdstukken met veel onderverdelingen wordt heel veel uitgelegd, zoals over euthanasie, verouderingsprocessen, rasgebonden afwijkingen, gevoels van mens en dier, de laatste rustplaats, enzovoort.

Goed bruikbaar is ook de adressenverwijzing van onder andere dierenbegrafplaatsen en dierencrematoria. De illustraties zijn treffend evenals de uit onderzoek voortgekomen statistische gegevens over de relatie huisdier/mens/gezin. De grote letters zullen met name voor oudere lezers prettig overkomen. Wellicht is het wenselijk

om in een volgende druk een trefwoordenregister op te nemen.

Pierre Maréchal.

Henk Lommers & Herman van Amsterdam: Het is stil in huis. Afscheid nemen van je huisdier. 127 bladzijden, geïllustreerd met foto's, tekeningen, tabellen en literatuuropgave. Uitgeverij Etiko, postbus 376, 2160 AJ Lisse. ISBN 90-5266-087-5. Prijs f 27,50.

Levende Uitvindingen

Volgens het Europees Octrooiverdrag (1973) en de Nederlandse Rijsoctrooiwet zijn dierenrassen, behoudens micro-organismen en microbiologische werkwijzen, van octrooiering uitgesloten. In 1988 is door de Europese Commissie een richtlijn voorgesteld voor de wettelijke bescherming van biotechnologische uitvindingen. De publikatie en het volgen van de ontwikkelingen rond het thema octrooiverlening voor dieren en dierlijk materiaal zou ook voor vogelliefhebbers wel eens interessant kunnen worden. De vraag is in hoeverre nieuwe rassen en afwijkingen in kleur wellicht eens in aanmerking komen om royalties op te leveren. Wat ook te denken van dierentuinen die in de natuur uitgeroeide of bedreigde dieren fokken? Uiteindelijk zou het thema wel eens breder uit kunnen waaieren dan de publieke discussie en ook dit informatief boekwerk aangeven.

Pierre Maréchal.

Frans van Dam & Lydi Sterrenberg: Levende Uitvindingen. Octrooiverlening voor dieren en dierlijk materiaal, 59 bladzijden met illustraties (1991). Rapport: NOTA, Koninginnegracht 56, postbus 85525, 2508 CE Den Haag. SDU Uitgeverij. Prijs f 30,-. ISBN 90 12 06778.

Grenzeloze natuur

Grenzen tussen nat en droog en geen grenzeloze natuur waar de landsgrenzen geen betekenis hebben. Zo'n boek is eigenlijk een sprookjesboek. Mooie beelden, die weliswaar soms dicht bij huis door de meesten van ons niet worden opgemerkt als ze er niet, bijvoorbeeld door dit boek, op attent worden gemaakt. Een boek vol mooie, meesterlijke opnamen die velen leren beter te kijken en opmerken, leren waarderen, het vele moois om ons heen. Een sloot, berijpte grassen, een landschap, een ondergaande zon, het wad of opgestoven zand. Zou het toch niet beter zijn om in de toekomst zulke 'sprookjesboeken' aan het einde te voorzien van een aantal sprekende opnamen en op even artistieke, gevoelige wijze opgenomen, te laten zien hoe lelijk en afschuwelijk de mens die zelfde natuur kan maken? Een met vuilnis dichtgegooide drinkplas, een vuilnisbelt met een hek waartegen plastic en ander ongerief is vastgewaaid, een sloot vol bij elkaar gedreven afval, plastic en andere rommel langs onze vloedlijn, een vieze afwaswaterachtige gracht, horizonvervuiling door hoge bebouwingen, een doodgereden Das, Ree of vogel waarvan de vastgekleefde vleugels op het wegdek nog wapperen in de zucht van het voorbijrijdend verkeer, de aanleg van een weg door een natuurgebied. Zou zo'n boek de lezer niet nog meer kunnen meegeven?

Zo'n met kunstfoto's geïllustreerd boek vraagt

natuurlijk ook om opmerkingen. Hier en daar zijn magnifieke opnamen van ongeveer het zelfde onderwerp tegenover elkaar gesteld, hetgeen de waardering voor beide foto's doet dalen doordat de belichtingen van de opnamen totaal verschillend zijn. Dat veroorzaakt ongemerkt en ongewild een gemis bij de een of andere opname, die te veel benadrukt en eigenlijk onrechtvaardig is tegenover de magnifieke foto's. Sommige foto's zouden wat mij betreft op een wat helderder moment met zon mogen zijn gemaakt, maar het hangt er zeker van af hoe men een bepaalde opname bekijkt. Stuk voor stuk of in samenhang met elkaar.

Een aantal foto's zijn over twee bladzijden opgenomen, maar soms is dat, zoals bij een libel op zonnedauw en een zeehond, storend als juist het hoofdonderwerp voor de helft op de ene en voor de helft op de andere bladzijde is te zien. Maar dat moet u niet weerhouden dit prachtige kijkboek aan te schaffen.

Paul van Gaalen: Grenzeloze natuur in Nederland gefotografeerd. 156 bladzijden, 160 kleurenfoto's (1992). Uitgegeven met medewerking van de Stichting Wereld Natuur Fonds. Uitg. La Rivière & Voorhoeve, postbus 130, 8260 AC Kampen. Prijs f 49,50.

Veenweiden onder de loep

Op 15 april 1993 werd in Akersloot een studiedag Veenweiden in Noord-Holland gehouden. Het doel van deze dag was tweeledig. Rijk, Provincie, landbouw en natuurbescherming konden vanuit hun eigen invalshoek aangeven welke mogelijkheden zij zien om het veenweidegebied in stand te houden. Bewoners en beheerders kregen de gelegenheid hun ervaringen vertellen en er was in de discussietijd gelegenheid voor reacties uit de zaal. In het middagprogramma werden in discussiegroepen de volgende onderwerpen behandeld:

- reservaatbeheer door natuurbeschermingsorganisaties
- relatie tussen landbouw en milieu
- landbouw waarin rekening wordt gehouden met natuur
- waardevolle cultuurlandschappen uit het Structuurschema Groene Ruimte
- reservaatbeheer door agrariërs.

Voor deze dag was grote belangstelling (270 deelnemers) en het was verheugend dat vooral de agrarische wereld goed was vertegenwoordigd. Men was er van overtuigd dat een goed samenspel tussen natuurbescherming en landbouw het behoud van het veenweidenlandschap kan garanderen. Vanuit landbouwzijde werd de continuïteit in de bedrijfsvoering als een belangrijke voorwaarde genoemd. De plannen van de overheid om in een aantal delen van het gebied tot moerasvorming over te gaan vielen niet in goede aarde.

Een compleet verslag van deze dag zal te zijner tijd verschijnen.

D.A.J.